

# Ηθική & Ηθική Ανάπτυξη

Αλμπανίδης Ευάγγελος  
Καθηγητής

# Ηθική

- Η ηθική είναι ένα σύνολο αρχών και αξιών που καθορίζουν την αποδεκτή συμπεριφορά (τι είναι σωστό και τι λάθος) και εξασφαλίζουν τις πρωταρχικές αρχές της κοινωνικής οργάνωσης
- Η ηθική είναι εκείνο το μέρος της προσωπικότητας που εκφράζει το δεσμό του ατόμου με την κοινωνία και αποτελείται από κανόνες, έθιμα, συνήθειες, ή αρχές που ρυθμίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά προς τους άλλους ανθρώπους.

# Ιστορική αναδρομή – Αρχαίοι χρόνοι

- Η ηθική εμφανίστηκε από τότε που ο άνθρωπος άρχισε να ζει σε ομάδες και το ένα άτομο μπορούσε να επηρεάζει το άλλο.
- **ΣΩΚΡΑΤΗΣ:** Αποδέσμευσε το στοιχείο της ηθικής από τη συνήθεια και τη θρησκεία και θεμελίωσε την ηθική πάνω στη λογική του ανθρώπου.
- **ΠΛΑΤΩΝ:** Κανείς δεν είναι κακός με τη θέλησή του αλλά μόνο από άγνοια. Η ουσία της αρετής μπορεί να ταυτιστεί με τη γνώση του καλού.
- **ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ:** Η ηθική δεν περιορίζεται στο ατομικό επίπεδο αλλά στο κοινωνικό. Κορυφαία θέση για την ηθική ανάπτυξη προσέδωσε στη φιλία. Η ηθική είναι ένα είδος αρετής, η οποία αποκτάται από το έθος.

# Ιστορική αναδρομή – Νεότεροι χρόνοι

- **FREUD:** Η ηθικότητα είναι αποτέλεσμα του φόβου για τιμωρία.
- **ROUSSEAU:** Το παιδί γεννιέται με μια φυσική προδιάθεση για το καλό και με κίνητρα για την εκδήλωση της συμπάθειας και φροντίδας για τους άλλους.
- **LOCKE:** Το παιδί δεν γεννιέται ούτε καλό ούτε κακό, αλλά ως άγραφος χάρτης (*tabula rasa*) μπορεί να αναπτύξει την ηθικότητα, εγγράφοντας σε αυτόν τις προσωπικές εμπειρίες που αποκτά από το περιβάλλον.
- **KANT:** Ο άνθρωπος έχει μια έμφυτη ηθική συνείδηση με εγωιστικά και αλτρουιστικά κίνητρα και μόνο με τη λογική μπορεί να δίνει λύσεις στις συγκρούσεις μεταξύ των κινήτρων του.



# Ηθικότητα-Ηθικός διαλογισμός

- **Ηθικότητα** είναι οι κανόνες και οι οδηγίες, τα έθιμα τα οποία υποδεικνύουν σ' ένα άτομο ή σε μια ομάδα τι είναι σωστό ή λάθος.
- **Ηθικός διαλογισμός** μπορεί να θεωρηθεί η δυνατότητα συστηματικής σκέψης στη διάρκεια επίλυσης ενός ηθικού προβλήματος λαμβάνοντας υπόψη κάποιος τις αξίες και τις πεποιθήσεις του που αυτές, ωστόσο δεν είναι αντίθετες με τις αξίες και τις πεποιθήσεις των άλλων και της κοινωνίας γενικότερα.

# Ηθική ανάπτυξη

- Ηθική ανάπτυξη είναι η αλλαγή του διαλογισμού που έχει σχέση με τη γνωστική δομή ενός ατόμου.
- Διαφορετικά επίπεδα ηθικής ωριμότητας οδηγούν σε διαφορετικές συμπεριφορές.

Ο αθλητισμός και η Φυσική Αγωγή  
συμβάλλουν στην ανάπτυξη του  
ηθικού χαρακτήρα;

# Απάντηση

- Στο μάθημα της Φ.Α, παρά τις διαφορετικές αντιλήψεις, έρευνες έδειξαν ότι το μάθημα που διδάσκονταν με τον παραδοσιακό τρόπο **δεν σχετίζονταν με την ηθική ανάπτυξη των μαθητών.**
- Η διδασκαλία των σπορ από μόνη της χωρίς συγκεκριμένη στρατηγική **δεν επιφέρει θετικές αλλαγές.**

# ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΘΛΗΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ- ΜΟΝΤΕΛΟ HELLISON

Personal & social responsibility  
Hellison's model (1995)



Επίπεδο 5  
Κοινωνική  
συμπεριφορά

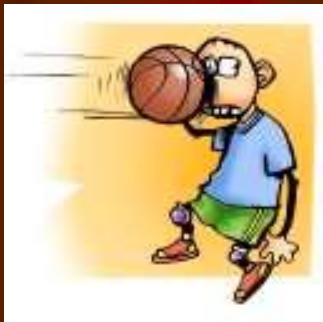
Επίπεδο 4  
Αλληλοβοήθεια

Επίπεδο 3  
Αυτοεκτίμηση

Επίπεδο 2  
Συμμετοχή

Επίπεδο 1  
Σεβασμός

Επίπεδο 0  
Ανευθυνότητα



# Θεωρίες της ηθικής ανάπτυξης

Μοντέλο	Θεωρία	Προσέγγιση
Εσωτερίκευσης	Ψυχαναλυτική <b>Κοινωνικής μάθησης</b> Γνωστικο-κοινωνική	Η ηθική αναπτύσσεται με τη μάθηση και την αποδοχή των νόμων της κοινωνίας
Κατασκευαστικό	Γνωστικο-εξελικτική	Επικεντρώνεται στο πως οι άνθρωποι εξετάζουν τις αξίες και τις συμπεριφορές, δηλ. πως κατανοούν την ηθική



# Βασικά σημεία της θεωρίας της κοινωνικής μάθησης (Bandura)

- Οι άνθρωποι μαθαίνουν μέσω της μίμησης προτύπων συμπεριφοράς άλλων ανθρώπων ή καταστάσεων.
- Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης αποδίδει μεγάλη σημασία στον «αμοιβαίο καθορισμό» δηλαδή στην αμοιβαία σχέση ανάμεσα στα άτομα και στο περιβάλλον.
- Οι άνθρωποι απλά εδραιώνουν τη συμπεριφορά τους ανάλογα με τα ερεθίσματα που «διδάσκονται» από το περιβάλλον.
- Οι άνθρωποι συμπεριφέρονται με τρόπο που θα τους αποφέρει κοινωνική ανταμοιβή.

# Στρατηγικές ηθικής ανάπτυξης που βασίστηκαν στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης (Bandura)

Η συμπεριφορά του ατόμου εδραιώνεται με:

- **Ενίσχυση** ( Η αποτελεσματικότητα της εξαρτάται από τη χρονική αμεσότητα και τη συχνότητά της)
- **Επίδειξη** ( επιθυμητών συμπεριφορών, στοχευμένες προφορικές οδηγίες και άμεση ενίσχυση)
- **Επιβράβευση** (όταν παρουσιάζονται οι επιθυμητές συμπεριφορές)
- **Παρατήρηση** (Το άτομο παρατηρεί τι γίνεται στον κοινωνικό του περίγυρο.)
- **Κοινωνική σύγκριση** (συγκρίνει συμπεριφορές)

# Θεωρία του Bandura και ηθική ανάπτυξη

- Σύμφωνα με τη γνωστική θεωρία του Bandura η ηθική συμπεριφορά μαθαίνεται με επίδειξη, ενίσχυση, παρατήρηση και κοινωνική σύγκριση.
- Ο βαθμός της ηθικής συμπεριφοράς συνδέεται στενά με το πόσο έχει διδαχτεί να φέρεται ηθικά ( Ικανότητα να λειτουργεί το άτομο σταθερά σε ένα σύστημα αξιών που διαχωρίζει το σωστό από το λάθος.)

# Προτάσεις προς τον Κ.Φ.Α

- Δίδαξε ηθική συμπεριφορά χρησιμοποιώντας ειδικές στρατηγικές.
- Συμπεριφέρσου ο ίδιος δίκαια και αμερόληπτα.
- Μην θεωρείς δεδομένο ότι οι μαθητές γνωρίζουν τι επιτρέπεται και τι όχι.
- Καθόρισε αυστηρά τι επιτρέπεται και τι όχι.
- Δημιούργησε λίστα επιθυμητών συμπεριφορών και επιβράβευσε γι'αυτό..

# Προτάσεις προς τον Κ.Φ.Α

- Ενίσχυε και επιβράβευε τη θετική στάση.  
(Η ενίσχυση δίνει πληροφορία στο μαθητή για το αν συμπεριφέρεται σωστά ή όχι, παράλληλα λειτουργεί ως κίνητρο)
- Ανέθεσε την επίλυση του προβλήματος που ανέκυψε ανάμεσα σε δύο αντιπάλους μαθητές (Ταυτόχρονα ας προσπαθούν να βρουν λύση και όσοι δεν αγωνίζονται)

# Προτάσεις προς τον Κ.Φ.Α

- Δημιούργησε λίστες με τα ονόματα των μαθητών και πρόσθετε αστεράκια καλής συμπεριφοράς.
- Δώσε έπαινο στους μαθητές που θα φτάσουν τα 10 π.χ αστεράκια.



# Γνωστικο- εξελικτική θεωρία του Kohlberg

- Η ηθική ανάπτυξη εννοείται σαν μια εξελιγμένη γνωστική ανάπτυξη που συντελείται σε τρία επίπεδα, με δύο στάδια το καθένα.
- Α) **προσυμβατικό** → στάδιο ηθικής ανάπτυξης (ηθικής υπακοής για αποφυγή τιμωρίας - σωστό είναι αυτό που αποφεύγει την τιμωρία-Σωστό είναι αυτό που σ' ευχαριστεί )
- Β) **συμβατικό** → στάδιο απλής ανταλλαγής ( σύναψη συμφωνιών- Σωστό είναι αυτό που σε καθιστά αποδεκτό από τους άλλους.
- γ) **μετασυμβατικό** → στάδιο ηθικής διαπροσωπικής σύμπνοιας. (αμοιβαία ανταλλαγή ρόλων) Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν προτεραιότητα έναντι των νόμων.

## Μη αποδοχή αρετών

- Πίσω από κάθε συμπεριφορά που παρατηρείται υπάρχει μια λογική η οποία καθορίζει και τα επίπεδα ηθικότητας.
- Ο Kohlberg στηρίζει τη θεωρία του στο ότι η ηθική δεν είναι τίποτε άλλο παρά σύστημα κανόνων που άλλοι τηρούν και άλλοι όχι.
- Η ουσία της πρέπει να αναζητείται στο σεβασμό που αποκτά το άτομο για τους κανόνες αυτούς.

## Τι προκύπτει από τη μελέτη της θεωρίας

- Ο Kohlberg κάνει χρήση των «ηθικών διλημάτων»
- Δίνει έμφαση στον προσανατολισμό της δικαιοσύνης.
- Πιστεύει ότι η ύπαρξη συνεπειών καθορίζουν την ηθικότητα του ατόμου.
- Ακόμα, η ηθική ανταμοιβή δημιουργεί ευχάριστα συναισθήματα, άρα επιθυμία για επανάληψη

Με βάση τα παραπάνω, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να μεθοδεύσουν ...

- Προοπτική διλημμάτων σε καθημερινά προκύπτοντα ζητήματα όπου ο διδάσκων βλέπει τις πραγματικές απόψεις των μαθητών του.
- Ο διδάσκων δεν σταματάει εκεί, αναλύει τις συνέπειες της κάθε επιλογής και καθοδηγεί σε «δίκαιες» λύσεις.

## Με βάση τα παραπάνω, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να μεθοδεύσουν ...

- Τονίζουν τις αρνητικές συνέπειες μιας ανάρμοστης συμπεριφοράς, τόσο στο άτομο όσο και στον κοινωνικό περίγυρο ώστε να μη συμβούν.
- Το άτομο γνωρίζει τι περιμένει ο διδάσκων, τι θέλει, και προσπαθεί να τον ευχαριστήσει.

Με βάση τα παραπάνω, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να μεθοδεύσουν..

- Παρέχουν ανταμοιβές για να ενθαρρύνουν την επανάληψη της θετικής συμπεριφοράς,
- Γνωστοποιούν την ύπαρξη αρνητικών συνεπειών σε ανάρμοστες, δηλαδή μη επιθυμητές συμπεριφορές.



## Με βάση τα παραπάνω, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να μεθοδεύσουν...

- η καλή συμπεριφορά είναι αυτή που ευχαριστεί ή βοηθάει και τους άλλους, άρα και οι εκπαιδευτικοί συμπεριφέρονται ανάλογα προς τους μαθητές τους.
- Δίνουν έμφαση στο δίκαιο τρόπο επίλυσης προβλημάτων , διδάσκουν τον τρόπο.

# Πρακτικοί κανόνες

- 1. Δημιουργία ηθικών διλημάτων και παρόρτρυνση για επίλυση.
- 2. Διάλογος
- 3. Αναγνώριση ηθικών αξιών.
- 4. Ενίσχυση, επιβράβευση.

# Άτομο με ηθική συμπεριφορά

- Ηθική ευαισθησία (Ικανότητα αντίδρασης)
- Ηθική κρίση (Ικανότητα αιτιολόγησης)
- Ηθική παρακίνηση (Προτεραιότητα στις ηθικές αξίες έναντι των προσωπικών ωφελειών)
- Ηθικός χαρακτήρας

# Ηθική ανάπτυξη στον αθλητισμό - Διαπιστώσεις

- Η επίδραση της ηλικίας ήταν λιγότερο σαφής από αυτή της μόρφωσης. Όσο πιο ψηλό είναι το επίπεδο μόρφωσης τόσο πιο ψηλό επίπεδο ηθικής κρίσης αναμένεται.
- Η μορφή συμμετοχής επηρεάζει την ηθική ανάπτυξη. Ο ανταγωνιστικός αθλητισμός ανταμείβει επιθετικές συμπεριφορές.
- Τύπος αθλήματος: **Οι αθλητές των ομαδικών αθλημάτων έχουν χαμηλότερο επίπεδο ηθικού διαλογισμού. Τα αθλήματα σωματικής επαφής οδηγούν σε χαμηλότερο επίπεδο ηθικού διαλογισμού.**
- Το γένος αποτελεί έναν αμφιλεγόμενο παράγοντα ηθικής ανάπτυξης
- Οι αθλητές παρουσιάζουν χαμηλότερο επίπεδο ηθικού διαλογισμού από συνομηλίκους τους.
- Αθλητές με υψηλό προσανατολισμό στο «εγώ» είχαν χαμηλότερα επίπεδα ηθικής λειτουργίας. Αυτοί οι αθλητές θεωρούν τις σκόπιμες επιβλαβείς πράξεις ως νόμιμες.
- Ο προσανατολισμός στο «έργο» είναι προάγγελος θετικών κοινωνικών κρίσεων.
- Κλίμα παρακίνησης στην απόδοση ενισχύει συμπεριφορές σκληρού παιχνιδιού και εξαπάτησης.